

Kouachi Kardeşler, Amedy Coulibaly ve Radikalleşmenin Tetikleyicileri

Paris'te doğmuş olsalar da Kouachi kardeşlerin yaşadıkları dönüşüme ışık tutacak başlangıç noktalarından biri anne ve babalarının yetiştiği Cezayir'dir. Cezayir'in tarihsel tecrübesi dolayısıyla hâlihazırda pek çok Kuzey Afrikalı'nın Fransa'ya karşı anlaşılabilir biçimde geliştirdiği tepkisel algıyı ve sömürgecilik sonrasında dahi Fransa'da yaşayan Kuzey Afrika kökenlilerin sorunlarını akılda tutmak gerekmektedir.

Terör, kökenleri birinci asra kadar dayanan, Zealotlarla tarihi başlatılabilecek insanlık tarihinin en eski olgularından biridir. Buna mukabil terörle mücadele çabaları da aynı oranda köklüdür. Ancak terörle mücadele bağlamında salt güvenlikçi yaklaşımın terk edilmesi ya da böylesi bir anlayışın sosyo-politik ve ekonomik analizlerle derinleştirilmesi nispeten daha yeni bir gelişme olarak nitelenebilir. Kriminolojinin bir alt dalı olarak görülebilecek radikal ve terörist bireylerin hem düşünsel ve/veya eylemsel tutumlarının kökenlerini

hem de bunlara neden olan yapısal ve bireysel nedenleri anlamak terörle mücadelenin en temel bileşenleri olarak değerlendirilmelidir. Zira her ne kadar terör örgütlerinin tarihi, nihai hedefe varma noktasında istatistiksel olarak çok “başarılı” bir resim sunmasa da, yalnız güç kullanımıyla yapılan mücadelelerin de böylesi fikir ve örgütlerin farklı veya aynı isimlerle ve ideolojik temellerle yeniden ortaya çıkmasına veya tabanını genişletmesine katkı sağlayabileceği değerlendirilmektedir. Dolayısıyla sahada aktif örgüte karşı güç unsurları etkin bir mücadele

verirken konunun bu boyutunun da inter-disipliner biçimde eşzamanlı ele alınması gerekmektedir.

İtici, Çekici ve Kolaylaştırıcı Faktörler

Bu genel çerçevede bağlamında radikal, aşırı veya terörist bireyin hangi saiklerle böylesi bir dönüşüm geçirdiği değerlendirilirken literatürde yapısal ve bireysel ya da itici ve çekici faktörler tanımlanmıştır. Bireyi radikalleşmeye ve/veya örgütlere iten sisteme ve bireyin cevapsız kalan beklentilerine ilaveten bu sorunlardan bir

çıkış yolu olarak yeni bir aidiyete ve sosyal ve ekonomik statüye yöneliş de gerçekleşmektedir. Sosyal medya ve internetin hâlihazırda önemli bir etken olan fiziki insan kondağına eklenmesiyle kolaylaştırıcı faktörler de gündeme girmiştir. Bu üç kategoride pek çok faktör sınıflandırılmakta ve bireylerin sürecini anlama ve böylece mücadeleyi de buna göre şekillendirmesi hedeflenmektedir.

Bu kategorilerin her birinden etkilerin görüldüğü, radikalleştiren faktörler açısından bir örnek vaka olarak incelenebilecek olaylar arasında Kouachi kardeşler örneği kadar bu neden-sonuç ilişkisine ışık tutabilecek güncel örnekler oldukça azdır. Dolayısıyla Kouachi kardeşlerin hikâyelerinin başlangıcına, hatta daha öncesine ve ailevi sorunlarına giderek yapılacak bir okuma radikalleşmeye neden olan faktörler konusunda oldukça önemli bir örnek olay sunmaktadır. Kouachi kardeşlerin, radikalleşmeye neden olan faktörler bağlamında pek çok başka saldırıdaki eylemcilerle de ortak noktaları bulunan, Charlie Hebdo saldırısıyla biten yolculuklarına analitik bir bakışla eşlik etmek bu anlamda büyük önem arz etmektedir.

Kouachi Kardeşler ve Radikalleştirici Faktörler

Paris'te doğmuş olsalar da Kouachi kardeşlerin yaşadıkları dönüşüme ışık tutacak başlangıç noktalarından biri anne ve babalarının yetiştiği Cezayir'dir. Cezayir'in tarihsel tecrübesi dolayısıyla hâlihazırda pek çok Kuzey Afrikalı'nın Fransa'ya karşı anlaşılabilir biçimde geliştirdiği tepkisel algıyı ve sömürgecilik sonrasında dahi Fransa'da yaşayan Kuzey Afrika kökenlilerin

sorunlarını akılda tutmak gerekmektedir. Buna ilaveten pek çok eylemcide görülen ailevi sıkıntılarının da önemli bir faktör olduğunu görmek mümkündür. Kouachi kardeşlerin babası henüz çocukları 10 ila 15 yaş aralığındayken kanser nedeniyle hayatını kaybeder, akabinde ise anneleri başka bir evlilikten bir kız çocuğu doğurur. Hem babalarını kaybeden hem annelerinin yeni seçiminden dolayı muhtemel stres altında olan bireyler için asıl darbe ise annelerinin –onlara bakmadığı gerekçesiyle– çocukları Paris Sosyal Hizmetler Kurumu vesilesiyle yurda yerleştirmesidir. Çocuklar yurttayken annelerinden herhangi bir alaka görmedikleri gibi yurda yerleşmelerinden bir sene sonra anneleri de hayatını kaybeder. Bu resme bakıldığında henüz pek çok uluslararası örgüt tarafından çocukluk olarak kabul edilen yaş aralığındayken Kouachi kardeşlerin hem kimlikleri hem de ailevi nedenlerle içinde buldukları düşünce dünyasını şekillendiren önemli doneler ortaya çıkmaktadır. Bu noktayla bağlantılı olarak bir parantez açılırsa, –pek çok kriminal bireyin 14-15 yaşlarına gelene kadar aileleriyle ve sosyal çevreleriyle yaşadıklarının düşüncelerinde büyük rol oynadığı gerçeğinden hareketle– genç radikalleşmesi bağlamında uluslararası örgütlerin çocukluk evresini de kapsayacak şekilde çerçeveyi genişletmesinin gerekliliği önümüzde durmaktadır.

Öksüz ve yetim kalan kardeşler şaşırtıcı olmayan bir biçimde eğitimlerinde çok başarılı bir çizgi gösteremez ve önce küçük kardeş Chérif zorlukla bitirebildiği elektroteknik eğitimi ve başarılı olamadığı futbolculuk hayalini geride bırakarak kriminal dünyaya giriş

yapar. Ekonomik sıkıntılarla birleşen hayatlarında kardeşler –şu ana kadar sayılan– olumsuz faktörlerin de etkisiyle birbirlerine daha sıkı bağlanırlar ve böylece aslında bir terör örgütü için ideal olabilecek, koşulsuz güven ve sadakat ile kaybedecek pek az şeyi olan sağlam bir küçük hücre yapısı da yavaş yavaş ortaya çıkar. Kayıt dışı küçük işlerle zar zor geçimini sürdüren kardeşlerin radikalleşmesinde önemli bir diğer figür ise Amedy Coulibaly'dir. Ailesi ülkeye entegrasyonu ciddi anlamda sağlamış, bu anlamda kendi kimliksel kodlarıyla da mesafeli hayatlar yaşayabilen çocuklar yetiştirmiş, dolayısıyla Amedy'e Kouachi kardeşlerden farklı ailevi dinamikler sunmuştur. Bununla birlikte Amedy için önemli dönüm noktalarından biri, erken yaşta öksüz kalan ve koruyucu aileler yanında yetişen Hayat Boumeddiene ile evliliğidir. Amedy bu evlilikle birlikte eşinin muhafazakâr yapısı itibarıyla ailesinden farklı, ailevi geçmişli sorunlar barındıran ve içinde bulunduğu topluma karşı daha tepkisel bir algı dünyasıyla tanışmıştır. Kriminal olarak oldukça uzun bir listeyi erken yaşlarda edinmiş olan Amedy için bir soygun sırasında polis tarafından vurulan arkadaşı da kişisel tarihinde önemli bir kırılma noktasıdır.

Chérif ve Said kardeşlerin Selefiler arasında popüler camilere gidişleri vesilesiyle Vaiz Farid Benyetou ile tanışmaları, kriminal arkaplanı dinî motivasyonlu radikalleşmeyle buluşturan noktadır. 11 Eylül saldırıları ve takip eden süreçte Afganistan ve Irak'ta yaşananlar, buralarda yaşanan işkence görüntüleri sürece eşlik etmiş ve kardeşlerin öfkesini alevlendirici bir rol oynamıştır. Suriye üzerinden Irak'a

geçmeden Chérif tutuklanarak hapisaneye girer. Böylelikle bu küçük hücrenin bittiği düşüncesi oluşmuşsa da –radikalleşme literatüründe giderek önem kazanan– hapisaneler ve hapisanede radikalleşme olgusu, bu düşüncenin yanlışlığını ortaya koymuştur. Burada Chérif, o güne değin de pek çok kez hapse girip çıkmış ve bu süreçte daha sert bir tutum takınmış olan Amedy Coulibaly ile tanışır ve akabinde de buradaki radikal Selefî Vaiz Djamel Benghal'den etkilenirler. Adı suçlularla terör suçlularının bir arada olduğu bu hapisane atmosferinde adı suçlular radikalleşebilmekte, terör suçluları ise ileride örgütlerinin güçlendirilmesi ya da eylemler için gerekli finansal kaynakları, mühimmatları vb. edinebilecekleri “yöntem”leri öğrenebilmektedir. Chérif 2006'da hapisaneden çıktıktan sonra işsizliği ve fakirliği ciddi anlamda yaşar ve bu arada evlendiği Izzana'nın da burkası yüzünden işten atılmasıyla tetikleyici faktörlere bir yenisi daha eklenmiş olur. Bu arada halen hapse olan Amedy'nin eşi de aynı sebepten işini kaybetmiştir. Said ve Chérif 2011'de Yemen'e gitmiş, burada hem el-Kaide ile temas kurmuş hem de silah kullanmayı öğrenmişlerdir.

Amedy Coulibaly 2014'te salıverilir. Bundan sonra da yakın temasları devam etmiş, Chérif ve Amedy'nin eşleri oldukça sık telefonlaştıklarından yakın bir ailevi iletişim de kurulmuştur. Cahrlie Hebdo'daki skandal karikatürden sonra bu üçlü 12 kişinin öldüğü saldırıyı gerçekleştirir. Burada bir önemli nokta da Amedy'nin eşi Hayat'ın saldırıdan sonra Suriye'ye geçerek IŞİD'e katılmış olmasıdır. Saldırı sonrası kardeşlerin el-Kaide bağına karşın Amedy'nin ortaya

çıkan videosunda IŞİD'e bağlı görülür.

Kouachi Kardeşler ile Coulibaly'nin Hikâyeleri Bize Ne Söylüyor?

Tüm bu resme bakıldığında radikalleşmeyi tetikleyen faktörlerin âdeta bir ideal örnek gibi Kouachi kardeşleri ve Amedy'nin yolculuğunda yer aldığını görmek mümkündür. Sömürgecilik tecrübesi üzerinden sömürene karşı tepkisel bir başlangıç ilk önemli veridir. Bunu ailevi sıkıntılar ve akabinde gelen sosyal ve ekonomik olarak sistemin dışında kalmış olma hissi takip etmektedir. Geçim zorluklarıyla beraber bu resim, kriminal bir geçişe kapı açmıştır. Sürece dış aktörün hamleleri dâhil olmuş, uzak coğrafyalarda kendi kimliklerini paylaşan kişilere karşı yapılan askerî hamleler, bunlar süresince yapılan işkencelerin görüntüleri, kadın ve çocukları da kapsar şekilde hayatını kaybeden yüzbinler, hatta milyonlar bireylerin kimliklerinin daha çok altının çizilmesine ve beraberinde hem Fransa hem de ABD odaklı yeni ve daha yüksek bir öfke tanımlamasına yol açmıştır. Radikal kişilerle iletişim üzerinden bu fikirlere yakınlık sağlanmış, hapisanede mevcut sistemin terör suçluları odaklı olarak gözden geçirilmemiş olması sebebiyle eşsiz bir fırsat yakalanmıştır. Online dünyanın ne denli etkin olduğu bilinemese de eşleri, arkadaşları, radikal figürler ve kardeşler arasında gerçekleşen temas da kolaylaştırıcı bir faktör olarak öne çıkmıştır. Öte taraftan yine ailevi travmalar yaşamış eşlerle evlilikler ve bu eşlerin devletin inanç özgürlüğü noktasındaki sorunlu hamleleri neticesinde sosyal ve ekonomik dünyadan koparılması bir diğer faktör olarak

ortaya çıkmıştır. Hikâyenin bu erkek egemen anlatımından öteye geçildiğinde ise bu yazının odağında olmamakla birlikte, işlerinden çıkarılan eşler ve bunlar arasında da özellikle sonradan IŞİD'e katılan Hayat'ın hikâyesinin farklı bir radikalleşme yolculuğu ve kadın radikalleşmesine dair önemli veriler sunabilecek bir hikâye olduğu notu burada düşülebilir.

Bu resme bakıldığında önümüze çıkan önemli verilerden biri bireylerin kişisel motivasyonları kadar ve belki daha fazla sistemsel sorunların, sosyo-politik sıkıntılarının, sömürgeci tutumun ve bunun farklı araçlarla devamının, devletlerin terörle mücadele bağlamında kişisel özgürlük alanına müdahalelerinin, dış müdahalelerin ve bu müdahalelerde izlenen insanlık dışı bazı uygulamaların bir psikolojik savaş unsuru olarak öne sürülmesinin etkili olduğudur. İşte bu gerçek terörle mücadelenin daha bütüncül, yumuşak güç unsurlarını göz önünde bulunduran, salt güç kullanımından uzak ve farklı branşlardan fikir alınarak sistemli biçimde yürütülmesinin de önemini göstermektedir. Dolayısıyla mücadelede aktif örgüte karşı güç kullanılması, eylem hazırlıkları ve girişimlerine gerekli müdahalelerin yapılması, örgüte dair bilgi toplanması vb. örgüt ve eylemci odaklı boyutla birlikte mücadeleyi veren aktörlerin bizatihi kendisine ve kendisini tanımlayan eylem ve söylemlerine odaklı çalışmalar yürütmesi de gerekmektedir. Zira Kouachi kardeşler ve Amedy'nin yolculuğu ve eylemi –pek çok benzer eylem gibi– bize kişilerin kendilerinin dışındaki faktörlerin radikalleştirici etkisine dair önemli veriler sunmaktadır. ○

Dr., ORSAM